

We moeten van afreken-cultuur naar dialoogcultuur

In 2018 is er in veel gemeenten volop geformeerd en worden nieuwe collegeprogramma's ingericht. "Dit is hét moment om met elkaar te leren van ontwikkelingen, om kansen voor innovatie te creëren en zaken te veranderen", aldus Jean Pierre Wilken.

Welke ontwikkelingen ziet u in het sociale domein?

"Door het hervormen van de langdurige zorg en de bijbehorende wetswijzigingen in 2015, is er veel in beweging gekomen binnen het sociale domein. Het is de grootste transitie van onze verzorgingsstaat in de afgelopen 50 jaar. Naast deze transitie, die te maken heeft met structuur en hoe zaken georganiseerd worden, is er een transformatie gaande op het gebied van cultuur en hoe we omgaan met elkaar. Het achterliggende gedachtegoed van de Wet maatschappelijke ondersteuning is inzetten op de eigen kracht van de burger en de zorg- en dienstverlening aan laten sluiten op diens behoefte. Voor gemeenten betekent dit dat zij niet alles van bovenaf moeten regelen, maar faciliterend moeten zijn. Niet alleen richting burgers, maar ook naar zorg- en welzijnsinstellingen. Daarmee veranderen de onderlinge verhoudingen. Een behoorlijk kantelingsproces dat tijd nodig heeft. Sommige gemeenten blijven nog hangen in het oude model van contractering. Andere gemeenten gaan meer de dialoog aan met aanbieders en benutten hun expertise. Dan ontstaat er een meer horizontale relatie, gebaseerd op partnerschap."

Hoe kunnen zorg- en welzijnsorganisaties ertoe bijdragen dat deze ontwikkelingen positief verlopen?

"Organisaties die ondersteuning bieden

binnen de Wmo en de Jeugdwet kunnen ook zelf actief het gesprek aangaan met gemeenten. Daarbij is het vooral belangrijk dat zij laten zien wat ze doen,

wat hun waarde is en waar zij het verschil maken. Vanuit het perspectief van de mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben. Daarnaast hebben deze organisaties een hoop expertise en staan zij dicht bij burgers. Ze kunnen gemeenten inzicht geven in de complexiteit van vragen en situaties. Dan ontstaat ruimte om te spreken over hoe iets werkt en werkbaar blijft. Dat is trouwens makkelijker in kleine gemeenten, waar de lijntjes korter zijn."

Wat zijn goede voorbeelden uit de praktijk van dit samenspel?

"In de gemeente Utrecht wordt de beleidscyclus samen vormgegeven. Voorafgaand aan aanbestedingen spreken alle partijen met elkaar over bijvoorbeeld ontwikkelingen, trends en kwaliteit. Zo worden voorwaarden voor de aanbesteding en een beschrijving van het gewenste aanbod voor de komende jaren opgesteld. Ook tussentijds voert de gemeente gesprekken met aanbieders over hoe het gaat met bijvoorbeeld de kwaliteit van leven van cliënten en participatie. Mijns inziens is dit de bedoeling van de hele kanteling: van afrekencultuur naar dialoogcultuur.

Een ander goed voorbeeld zijn de Werkplaatsen Sociaal Domein, waarvan er inmiddels 14 zijn in Nederland. Het zijn regionale samenwerkingsverbanden waarbinnen gemeenten samen met zorg- en welzijnsinstellingen, inwonersorganisaties en kennisinstellingen werken aan onderzoek, ontwikkeling, onderwijs en ondersteuning. Om zo antwoord te bieden op regionale vraagstukken in het brede sociale domein."

Denkt u dat de eerder geschetste ontwikkelingen een positieve bijdrage zullen hebben voor het imago van de sector en het verminderen van de arbeidsmarktproblematiek?

"Ik denk zeker dat dit nauw bij elkaar aansluit. Als professionals meer laten zien wat zij doen, waarom en wat het oplevert, zorgt dat voor een andere beeldvorming. Landelijk worden er ook stappen gezet om werken binnen het sociaal domein beter te laten zien, bijvoorbeeld door het kwaliteitslabel Sociaal Werk en een landelijk actieprogramma. Hoe beter de profilering van de sector, hoe aantrekkelijker deze wordt en hoe meer mensen hiervoor zullen kiezen.

Iedereen heeft hierin een taak. Op uitvoeringsniveau moeten professionals ruimte nemen om te reflecteren, zich te ontwikkelen en hun waarde te laten zien. Dat motiveert en stimuleert. Dan zien anderen ook: wat een leuk en waardevol beroep! Op het niveau van regelgeving heeft het huidige aanbestedingssysteem een negatieve invloed op de arbeidsmarktproblematiek. Het systeem geeft onzekerheid over baangarantie en veroorzaakt ook voor cliënten discontinuïteit. En dus is er bij veelvuldige wisseling altijd sprake van kwaliteitsverlies. Vooral mensen in kwetsbare posities hebben baat bij een langdurige vertrouwensrelatie. Juist door zekerheid te bieden,

kunnen organisaties mensen aan zich binden, wat hard nodig is.”

Wat is uw boodschap voor de sector zorg en welzijn?

“Mijn boodschap voor alle partijen, juist ook gemeenten: Ga de dialoog aan. Laat als zorg- en welzijnsorganisaties zien

‘Het huidige aanbestedings-systeem heeft een negatieve invloed op de arbeidsmarkt-problematiek.’

waar behoeften en problematiek zit bij burgers, en vertaal deze samen met gemeenten in beleid. Het zou mooi zijn als dit de cultuur wordt: samen informeren, formeren, leren, elkaar waarderen. Dat vraagt een lerende cultuur waar een visie bij hoort, bijvoorbeeld die van sociale inclusie. Iedere inwoner telt mee en heeft recht op goede ondersteuning.”

Jean Pierre Wilken is lector Participatie, Zorg en Ondersteuning bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht en programma-coördinator van het kennisplatform Utrecht Sociaal. Vanuit zijn lectoraat houdt Jean Pierre zich onder meer bezig met onderzoek en ontwikkeling en vernieuwing van het sociale domein.

